

Daniel LUCA

DINAMICA PROZEI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

* * *

STUDII DE LITERATURĂ ROMÂNĂ



Daniel LUCA

**DINAMICA PROZEI ÎN
PERIOADA INTERBELICĂ**

* * *

STUDII DE LITERATURĂ ROMÂNĂ

Iași, 2009

Lumen

Daniel LUCA

Dinamica prozei în perioada interbelică

Studii de literatură română

Editura Lumen este acreditată CNCSIS sub nr. 003

www.edituralumen.ro, www.librariavirtuala.com

Redactor: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

LUCA, Daniel

Dinamica prozei în perioada interbelică.

Studii de literatură română/ Daniel LUCA

- Editura Lumen, Iași

Bibliografie

Pag. 88

ISBN- 978-973-166-152-0

821.135.1.09-32

Daniel LUCA

**DINAMICA PROZEI ÎN
PERIOADA INTERBELICĂ**

* * *

STUDII DE LITERATURĂ ROMÂNĂ

Iași, 2009

Lumen

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

Cuprins:

DINAMICA PROZEI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ... 9

Introducere..... 9

I. Proza interbelică..... 10

I.1. *Liviu Rebreanu* 19

I.2. *Mihail Sadoveanu* 22

I.3. *Hortensia Papadat-Bengescu*..... 25

I.4. *Camil Petrescu* 26

I.5. *George Călinescu* 28

I.6. *Max Blecher*..... 29

II. Concluzii 30

Bibliografie..... 32

LITERATURA „TURNULUI DE FILDEȘ” ȘI

LITERATURA „PENTRU MASSE” 35

I. Literatura română în perioada de tranziție spre
realismul socialist 35

II. Literatura „Turnului de fildeș” 37

III. Literatura „Pentru masse” 39

IV. „Ofensiva” împotriva „Turnului de fildeș” 41

V. Concluzii..... 43

Bibliografie..... 44

DINAMICA POEZIEI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ⁴⁵

I. Introducere	45
II. Direcții și reprezentanți	46
<i>II.1. Poezia modernistă</i>	<i>46</i>
<i>II.2. Poezia tradiționalistă</i>	<i>48</i>
<i>II.3. Poezia avangardistă</i>	<i>49</i>
III. Poezia modernistă	51
<i>III.1. Ion Barbu.....</i>	<i>51</i>
<i>III.2. Tudor Arghezi</i>	<i>56</i>
<i>III.3. Al. Philippide</i>	<i>61</i>
IV. Poezia tradiționalistă	62
<i>IV.1. Zaharia Stancu.....</i>	<i>62</i>
<i>IV.2. Aron Cotruș.....</i>	<i>62</i>
<i>IV.3. Ion Pillat.....</i>	<i>63</i>
<i>IV.4. Lucian Blaga.....</i>	<i>64</i>
<i>IV.5. Gândirismul</i>	<i>67</i>
IV.5.1. Nechifor Crainic	67
IV.5.2. Vasile Voiculescu.....	67

V. Avangardismul.....	68
<i>V.1. Tristan Tzara.....</i>	<i>68</i>
<i>V.2. Ion Vinea.....</i>	<i>69</i>
<i>V.3. Urmuz.....</i>	<i>70</i>
<i>V.4. Ilarie Voronca.....</i>	<i>70</i>
VI. Concluzii	72
Bibliografie.....	73
POEZIA PASTORALĂ.....	75
I. Poezia preromantică.....	75
II. Direcții și reprezentanți	76
<i>II.1. Poezia galantă (mondenă)</i>	<i>76</i>
<i>II.2. Poezia babică (cântecul de lume).....</i>	<i>76</i>
<i>II.2. Lirica satirică și moralizatoare.....</i>	<i>77</i>
<i>II.3. Poezia pastorală.....</i>	<i>77</i>
III. Poezia pastorală.....	78
Bibliografie.....	88

Pagin 1 sat goal inten ionat

DINAMICA PROZEI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Introducere

Proza interbelică are o caracteristică importantă: orientarea spre roman. Înainte de primul război mondial, prozatorii români erau povestitori ori nuveliști, fiind atrași de speciile scurte. Chiar dacă romanul românesc apare la mijlocul secolului al XIX-lea și cunoaște unele reușite înainte de 1900 (*Ciocoi vechi și noi*, de Nicolae Filimon; *Viața la țară*, *Tănase Scatin* de Duiliu Zamfirescu; *Mara*, de Ioan Slavici, apărut în „Vatra”, 1894), primele romane moderne sunt considerate îndeosebi cele de după 1920 (începând cu *Ion*, de Liviu Rebreanu, apărut în acest an). Cei mai de seamă prozatori interbelici sunt cunoscuți ca romancieri, deși unii dintre aceștia scriu și povestiri, schițe ori nuvele. Scriitorii care au debutat ca povestitori (Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Ion Agârbiceanu etc.), înainte de primul război mondial, se dedică acum romanului.

După primul război mondial se conturează două paradigme literare în proza românească, influențate de curentele vremii, modernismul și tradiționalismul, aflate într-un continuu dialog polemic.

I. Proza interbelică

În această perioadă, aria tematică se lărgeste, în consens cu complexitatea vieții din perioada interbelică, iar interesul pentru dinamica formelor epicii prilejuiește apariția unor dezbateri în presa literară. Critici, istorici, teoreticienii literari, chiar și unii dintre prozatori analizează formele epice ale vremii, propunând diferite modele, dintre care cele mai multe susțin romanul.

Romanul tradițional al epocii 1919-1944 e constituit din acele cărți care continuă temele și procedeele romanului din secolul al XIX-lea: un roman prin excelență social, care încearcă să zugrăvească în chip obiectiv o lume sau o epocă, punând în scenă personaje tipice din toate categoriile sociale, având uneori amploarea unei fresce sociale; întâlnim un roman în care se oglindește viața satului, dar și unul în care pătrund orașul, intelectualul, micul burghez, muncitorul. Romane tradiționale: volumele lui Ionel Teodoreanu (ciclul românesc *La Medeleni*), Cezar Petrescu (*Întunecare*), Mihail Sadoveanu (*Baltagul* și romanele istorice), Gala Galaction (*Doctorul Taifun*, *Roxana*, *Papucii lui Mahmud*, *La răspântie de veacuri*).

Proza modernă, de analiză și introspecție este reprezentată de operele lui Camil Petrescu (*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, *Patul lui Procust*), Hortensia Papadat-Bengescu (*Ciclul Hallipilor*), Mircea Eliade (*Maitreyi*) ș.a. Caracteristicile ei principale sunt: narațiune la persoana I; aspect de jurnal intim sau

Dinamica prozei în perioada interbelică *Studii de literatură română*

de scriere autobiografică; sondaj psihologic, predilecție pentru eroi atipici (marginali, bolnavi) ori pentru experiențe spirituale excepționale. Proza românească interbelică este influențată de operele lui Marcel Proust, Honoré de Balzac, André Gide, Giovanni Papini, Aldous Huxley.

Se poate spune că romanul românesc interbelic cunoaște atât apogeul formulei realiste tradiționale (Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu), cât și explozia unor noi formule, a prozei psihologice în special (Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Anton Holban etc.; psihologismul înseamnă „disecarea stărilor sufletești până la elemente infimite și în afara oricărei condiționări sociale, sfărâmarea caracterelor și transformarea «eului» într-un univers haotic, mișcat de aspirațiile ascunse ale inconștientului”¹).

Eugen Lovinescu identifică două direcții de evoluție a epicii românești: o evoluție a materialului de inspirație de la rural la urban; o evoluție de la subiect la obiect sau de la lirism la adevărata literatură epică. În ceea ce privește prima direcție, autorul operează o primă clasificare a prozei interbelice: scrieri de inspirație rurală, influențate de tradiționalism (Liviu Rebreanu), și opere de inspirație urbană, caracterizate prin modernitatea narațiunii și a discursului epic, prin analiza psihologică la care sunt

¹ Ovid S. Crohmălniceanu, *Curs de istorie a literaturii române între cele două războaie mondiale (1920-1944)*, Partea întâi. București, Universitatea București, 1964, p. 46.

Dinamica prozei în perioada interbelică
Studii de literatură română

supuși protagoniști (Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Gib. I. Mihăescu, Cezar Petrescu, Mircea Eliade ș.a.). Această evoluție are mai mult un caracter social decât estetic, deci nu e atât de importantă precum a doua direcție de evoluție, Eugen Lovinescu considerând că obiectivitatea reprezintă stadiul de maturitate al prozei, înțelegând însă prin obiectivare respingerea lirismului.² Din acest motiv, cercul de prozatori de la cenaclul „Sburătorul” înclină spre o literatură de introspecție. În consecință, Camil Petrescu, Felix Aderca, Anton Holban, Max Blecher au devenit analiști, exploratori ai subconștientului.

Garabet Ibrăileanu propune o altă clasificare în volumul *Studii literare*, capitolul *Creație și analiză*: proza de creație și proza de analiză („Creația e superioară analizei. *Artă literară* fără analiză poate să existe. Fără creație, nu”³, autorul intrând în polemică cu Eugen Lovinescu). Proza românească de creație: L. Rebreanu (*Ion, Răscoala*). Proza de analiză: Camil Petrescu, Gib. I. Mihăescu, H. Papadat-Bengescu, Mircea Eliade, Anton Holban și chiar G. Ibrăileanu (*Adela*).

Ovid S. Crohmălniceanu împarte romanul interbelic în două categorii: de analiză (Camil Petrescu, Felix Aderca, în special

² Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, vol.III. București: Editura Minerva, 1981, p. 9 și urm.

³ G. Ibrăileanu, *Studii literare*, vol. II. București: Editura Minerva, 1979, p. 30.

scriitorii formați în cenaclul „Sburătorul”) și social (Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu), care, ca o noutate, pătrunde în „viața orășenească” (Cezar Petrescu).⁴

A patra clasificare îi aparține lui Nicolae Manolescu, care preia o terminologie din stilul arhitectonic al Greciei antice și identifică trei vârste ale romanului românesc ca specie literară:

1. doricul, romanul de creație, cu o acțiune bine conturată, cu un discurs la persoana a III-a, care aparține unei vârste biblice de început și unui creator la fel de impasibil ca și Creatorul⁵: romanul social și mai puțin psihologic (Ion Agârbiceanu, Liviu Rebreanu), romanul rural;

2. ionicul, care înseamnă psihologism și analiză⁶ și înfățișează o vârstă a conștiinței de sine⁷, „nu mai pariază pe obșteșc, ci pe individual”⁸: Duiliu Zamfirescu, Ioan Slavici (*Mara*), Camil Petrescu, Anton Holban. „Romanele dorice și cele ionice sunt deopotrivă naturaliste ori realiste, înscriindu-se în linia majoră a prozei mimetice”⁹;

3. corinticul, cu un autor ce-și domină fără milă personajele, reducându-le la stadiul unor simple marionete puse în slujba unei

⁴ V. Ovid S. Crohmălniceanu, *op. cit.*, p. 213 și urm.

⁵ Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*. București: Editura 100+1 GRAMAR, 2004, p. 27.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem, p. 732.

⁸ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*. Pitești: Editura Paralela 45, 2008, p. 556.

⁹ Ibidem.

Dinamica prozei în perioada interbelică
Studii de literatură română

atitudini ironice și parodice: Romanul devine un fel de Arcă a lui Noe, încărcată de biete făpturi ce s-au salvat de la înec: o lume de supraviețuitoare¹⁰; romanul postrealist (Max Blecher, Urmuz, H. Bonciu).

George Călinescu tratează proza românească interbelică în patru capitole: *Romancierii. 1920-1930. Romanul gloatei. Romanul copilăriei. Proustienii* (Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Henriette Yvonne Stahl, Camil Petrescu, Ionel Teodoreanu, C. Stere, Gib I. Mihăescu, Cezar Petrescu, Dem. Teodorescu, Carol Ardeleanu, Al. O. Teodoreanu, Lucia Mantu, Damian Stănoiu și alții), *Dadaști. Suprarealiști. Hermetici. Momentul 1928* (Urmuz, Mateiu I. Caragiale, H. Bonciu), *Alte orientări. Momentul 1932. (...) Noul roman citadin* (Sărmanul Klopștock – P. Mihăescu, N.D. Cocea, George Mihail-Zamfirescu, G. Călinescu; romanul popular: Mihail Drumeș, Petru Bellu), *Noua generație. Momentul 1933. Filosofia „neliniștii” și a „aventurii”. Literatura „experiențelor”* (Mircea Eliade, Anton Holban, Mihail Sebastian, C. Fântâneru, Mircea Gesticone, Anișoara Odeanu, Dan Petrașincu, M. Blecher și alții).¹¹

Dacă înainte de primul război scriitorii aveam autori de proză scurtă care scriu și roman, acum avem romancierii care scriu

¹⁰ Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*. București: Editura 100+1 GRAMAR, 2004, p. 30.

¹¹ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. București: Editura Semne, 2003, p. 6467 și urm.

Dinamica prozei în perioada interbelică
Studii de literatură română

și proză scurtă (Mihail Sadoveanu – *Hanu Ancuței*; H. Papadat-Bengescu, Henriette Yvonne Stahl - *Mătușa Matilda*; Cezar Petrescu - *Scrisorile unui răzător*, *Omul din vis*, *Unchiul din America*, Damian Stănoiu -*Floricelele Sfântului Francisc*, *Dragoste și smerenie*). De asemenea, poeții scriu romane: Ion Minulescu (*Corigent la limba română*, *Bărbierul regelui Midas sau Voluptatea adevărului*), Tudor Arghezi (*Ochii Maicii Domnului*, *Cimitirul Buna-Vestire*, *Icoane de lemn*); dar și criticii literari (G. Ibrăileanu - *Adela*, G. Călinescu - *Cartea nunții și Enigma Otiliei*, Eugen Lovinescu - *Mite și Bălăuca*) ori dramaturgii (Mihail Sebastian - *Femei*, *De două mii de ani*, roman ideologic, *Orașul cu salcâmi și Accidentul*; George Mihail Zamfirescu - *Madona cu trandafiri*, unde descrie viața din provincie și ciclul *Bariera: Maidanul cu dragoste, Sfânta mare nerușinare, Cântecul destinelor și Bariera*, unde se oprește asupra periferiei).

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe

www.editalumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.



ISBN 973-366-152-2



9 789731 661520

Conținutul acestui volum nu
reprezintă în mod necesar
punctul de vedere al Editurii
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:
media
LUMEN
www.EdituraLumen.ro